Αντίβαρο της θεάς Αθηνάς, ευεργέτης της ανθρωπότητας κι ακούραστος τεχνίτης, ο θεός Ήφαιστος είναι αυτός που δημιούργησε την φωτιά και, συχνά πυκνά, ταυτίζεται με τον Προμηθέα που την έκλεψε από τη Λήμνο για να την χαρίσει στους ανθρώπους. Είναι γιος του Δία και της Ήρας, από την εποχή ακόμα που οι δυο θεοί δεν είχαν παντρευτεί, αν και η μητέρα του ισχυριζόταν ότι τον συνέλαβε μόνη, χωρίς τη συμμετοχή του άντρα της. Πολλοί, όμως, λένε ότι αυτός της ο ισχυρισμός δεν ήταν παρά άλλη μια εκδήλωση ζήλιας, επειδή ο Δίας είχε αποκτήσει την Αθηνά χωρίς δική της συμβολή.

Όπως και να έχει το ζήτημα, ο Ήφαιστος ήταν πολύ υπερήφανος που είχε πατέρα τον αρχηγό των θεών, ενώ η μητέρα του κυριολεκτικά έπαθε σοκ, όταν τον γέννησε: Τόσο άσχημο μωρό δεν είχε ξαναδεί! Ντροπιασμένη, τον γκρέμισε από τον Όλυμπο. Υπάρχουν, όμως, άλλοι μύθοι που βεβαιώνουν πως το γκρέμισμά του ήταν αποτέλεσμα της οργής του Δία. Σε έναν από τους συχνούς καυγάδες του με την Ήρα, την κρέμασε με χρυσή αλυσίδα από τον Όλυμπο και της πέρασε κι από ένα αμόνι σε κάθε πόδι. Ο Ήφαιστος τη λυπήθηκε και πήγε να την βοηθήσει αλλ' ο Δίας τον είδε, τον άρπαξε θυμωμένος και τον εκσφενδόνισε από την κατοικία των θεών. Ο Ήφαιστος στριφογύριζε όλη μέρα στο κενό και, λίγο πριν να βραδιάσει, προσγειώθηκε ανώμαλα στη Λήμνο. Εκεί, τον περιμάζεψαν η Θέτιδα και η Ευρυνόμη και τον πήραν κοντά τους να τον αναθρέψουν.

Από το πέσιμο, ο Ήφαιστος έμεινε κουτσός και στραβοπόδαρος. Κι όσο γερά μπράτσα διέθετε, τόσο αδύναμα ήταν τα πόδια του. Τόσο αδύναμα, ώστε χρειαζόταν βοήθεια για να μετακινηθεί όταν τέλειωνε την δουλειά του. Γι' αυτό, είχε επινοήσει μικρά χρυσά ρομπότ, που τον βοηθούσαν να κινείται.

Εκεί, στη Λήμνο, ο θεός βρήκε μια χαραμάδα και πέρασε στα έγκατα της γης, όπου έστησε το εργαστήρι του. Η δημιουργία της φωτιάς και η εκπαίδευση των ανθρώπων στον χειρισμό της είναι το πιο μεγάλο δώρο προς την ανθρωπότητα. Χάρη στη χρήση της φωτιάς, μπόρεσε ο άνθρωπος να περάσει από την άγρια κατάσταση στον πολιτισμό.

Ελάχιστοι είναι οι θρύλοι που παρουσιάζουν τον Ήφαιστο να μάχεται. Συνήθως, ο θεός χρησιμοποιεί το μυαλό και την τέχνη του για να τα βγάλει πέρα. Όχι πως δεν ήταν μαχητής! Στην Γιγαντομαχία, τον βλέπουμε να πολεμά στο πλάι του Δία και να εξολοθρεύει τους αντιπάλους, πετώντας τους φλεγόμενους πυρσούς. Κι όταν ο Τυφώνας βρέθηκε κάτω από την Αίτνα, ο θεός κάθισε πάνω στο ηφαίστειο, ώστε να μην μπορεί ο γίγαντας να φύγει. Με

όπλο τη φωτιά, αντιμετώπισε και νίκησε και τον Ξάνθο ποταμό. Ήταν, όταν η Ήρα τον παρακάλεσε να βοηθήσει τον Αχιλλέα που τα είχε βρει σκούρα. Και ήταν η μοναδική φορά, που η φωτιά κατάφερε να νικήσει το νερό. Ο Όμηρος (Ιλιάδα, 342 κ.ε.) αφιερώνει πολλούς στίχους στην περιγραφή της τρομερής αυτής μάχης με τις τόσες οικολογικές συνέπειες:

«Πρώτα η φωτιά άναβε στην πεδιάδα και έκαιγε πολλούς νεκρούς που βρίσκονταν εκεί, σκοτωμένοι από το χέρι του Αχιλλέα. Ολόκληρη η πεδιάδα στέγνωσε και το όμορφο νερό σταμάτησε να κυλάει, όπως όταν ο Βοριάς το φθινόπωρο στεγνώνει γρήγορα το ποτισμένο περιβόλι. Έτσι στέγνωσε ολόκληρη η πεδιάδα και κάηκαν τα πτώματα. Μετά, ο Ήφαιστος γύρισε τη λαμπερή φωτιά του εναντίον του ποταμού. Καίγονταν οι φτελιές, οι ιτιές και τα αρμυρίκια, το τριφύλλι και τα βούρλα και η κάπαρη που βλάσταιναν γύρω από τα νερά του ποταμού, βασανίζονταν τα χέλια και τα ψάρια που βρίσκονταν μέσα του, καιγόταν ο δυνατός ποταμός» που δεν άντεξε και παρακάλεσε τον Ήφαιστο να σταματήσει, δηλώνοντας ότι θα αποχωρούσε από την μάχη και «μακάρι ο Αχιλλέας να διώξει τους Τρώες από την πόλη». Ο Ήφαιστος συνέχισε να πυρπολεί το ποτάμι που έβραζε και ζεματούσε. Ο Ξάνθος παρακάλεσε τότε την Ήρα να πει στον γιο της να σταματήσει, πράγμα που έγινε.

(τελευταία επεξεργασία, 11 Ιανουαρίου 2021)